

Constitutioneel eczeem bij kinderen

Constitutioneel eczeem is een erfelijke niet besmettelijke huidziekte die voornamelijk op de kinderleeftijd optreedt. Ongeveer 10 tot 20% van de kinderen in Nederland heeft er tijdens de kinderleeftijd kortere of langere tijd last van. Deze folder geeft u belangrijke informatie over de veruit meest voorkomende vorm van eczeem bij kinderen.

Wat is constitutioneel eczeem?

Er zijn verschillende vormen van eczeem. Constitutioneel eczeem is bij jonge kinderen de meest voorkomende variant. Constitutioneel eczeem (CE) is een hardnekkige (chronische) ontsteking van de huid. Kenmerken zijn met name *jeuk*, een (extreem) *droge en ruwe huid* met rode en schilferende plekken, bultjes en/of vochtblaasjes, kloofjes en korstjes. Eczeem is niet besmettelijk.

Constitutioneel eczeem, atopisch eczeem, dauwworm

Constitutioneel eczeem wordt ook wel *atopisch eczeem* genoemd. Het woord constitutioneel geeft aan dat het eczeem (al bij de geboorte) in aanleg aanwezig is. Deze aanleg wordt ook wel atopie genoemd. Constitutioneel eczeem behoort tot het atopiesyndroom, een verzamelnaam voor een groep ziektes waarbij het afweersysteem een belangrijke rol speelt. Door een overdreven afweerreactie van het lichaam op sommige stoffen ontstaat een ontstekingsreactie in het lichaam. Die ontstekingsreactie uit zich dan op verschillende plekken in het lichaam: In de huid als constitutioneel eczeem, in de slijmvliezen van de neus en/of ogen als hooikoorts en/of in de luchtwegen als astma, in het maag/darmkanaal als voedselallergie. Vaak zie je dat binnen een familie bij meerdere personen eczeem, voedselallergie, hooikoorts en/of astma voorkomt ('het zit in de familie').

Dauwworm is een andere (verouderde) naam voor constitutioneel eczeem bij baby's. Deze naam slaat op de verschijnselen bij jonge kinderen. De voornaamste verschijnselen zijn vochtige plekken, ook wel 'natten' genoemd. Deze lijken wel op dauwdruppels die je 's morgens op een weiland kunt zien liggen, vandaar 'dauw'. De uitslag is bovendien ringvormig, vandaar de term 'worm'.

Waardoor wordt constitutioneel eczeem veroorzaakt?

De precieze oorzaak is nog niet helemaal duidelijk. Erfelijke aanleg speelt een hele belangrijke rol. Waarschijnlijk is er een erfelijke afwijking (van een eiwit in de huid) waardoor de huid minder bescherming geeft. De huid kan minder goed vocht vasthouden en droogt sneller uit. Meestal gaat constitutioneel eczeem samen met een aanleg voor allergie. Allergie wil zeggen dat het lichaam overgevoelig is voor bepaalde stoffen of prikkels uit de omgeving. Het gevolg is een ontsteking in de huid die maar deels te beïnvloeden is.

Beïnvloedende factoren

Verondersteld wordt dat het eczeem ontstaat en in stand gehouden wordt door een samenspel van verschillende factoren. Enerzijds is er de erfelijke (aangeboren) aanleg. Die erfelijke aanleg blijkt uit het feit dat er ook andere 'atopische ziekten' zoals astma, hooikoorts, voedselallergie in de familie voorkomen waardoor de kans op eczeem bij het kind groter is. Anderzijds spelen andere factoren een rol bij de ernst van het eczeem:

- *Droge huid*
Constitutioneel eczeem en droge huid behoren bij elkaar. Kinderen met eczeem hebben een hele gevoelige droge huid. Er is meestal sprake van een stoornis in de barrièrefunctie van de huid: de huid maakt minder huidvetten aan, daardoor houdt de huid onvoldoende vocht vast en ontstaat een droge huid. Een droge huid is veel gevoeliger voor het ontwikkelen van eczeem (vooral in de winter tijdens het stookseizoen kan de huid uitdrogen door de drogere lucht in huis).
- *Infecties veroorzaakt door bacteriën en schimmels*
Door het deels ontbreken van huidvetten is de beschermfunctie van de huid verminderd; irriterende stoffen van buitenaf (bijv. bacteriën en schimmels) kunnen de huid gemakkelijk binnendringen, er volgt een ontstekingsreactie. Bij CE blijft het ontstekingsproces aanhouden omdat er steeds prikkels blijven binnenkomen en doordat de huid zo droog blijft ontstaat er een voortdurende (chronische) ontsteking van de huid. Bij deze ontstekingsreactie ontstaat ook jeuk waardoor het kind gaat krabben. Dit krabben leidt vaak tot wondjes waarop weer een ontstekingsreactie ontstaat en zo is de vicieuze cirkel rond. De huid is ook extra gevoelig voor schimmelinfecties en virusinfecties. De bekende waterwratjes (mollusca contagiosa), die door een virus worden veroorzaakt, komen vaker, uitgebreider en langduriger voor bij kinderen met eczeem dan bij andere kinderen.
- *Jeuk*
Kinderen met eczeem ervaren sneller jeuk en huidirritatie dan mensen zonder eczeem. Door het krabben en wrijven neemt de jeuk toe. Krabben op de jeukende plekken kan wondjes veroorzaken die geïnfecteerd kunnen raken met bacteriën. Bij genezing van de stuk gekrabde huid ontstaat weer jeuk: **Jeuk leidt tot krabben en krabben leidt tot jeuk!**
- *Spanningen en stress*
Zowel positief als negatief kunnen van invloed zijn op het eczeem bijvoorbeeld jeuk, situaties op school en bijzondere gebeurtenissen (verjaardagen).
- *Weerstandsval door ziekte (bacteriële, virale infecties)*
- *Klimaat*
Ook het klimaat kan invloed uitoefenen op het eczeem. De klachten kunnen erger worden in de wintermaanden. Dan is er namelijk een lagere luchtvochtigheid in verwarmde ruimtes hierdoor droogt de huid meer uit en neemt de jeuk toe. Er zijn echter ook kinderen bij wie de klachten in de zomermaanden verergeren. Bij broeierige warmte kan meer jeuk optreden als gevolg van zweten (in transpiratie vocht zitten zouten, deze irriteren de beschadigde huid)

- **Allergische factoren**

Bij constitutioneel eczeem speelt allergie niet altijd een rol. Tegenwoordig wordt aangenomen dat een allergie voor stoffen die je inademt zoals stuifmeel van grassen en bomen, huisstofmijten (inhalatieallergenen) of eet zoals koemelk, kippeneiwit, pinda's, vis en noten (voedselallergenen) *niet* de veroorzaker is van constitutioneel eczeem. In geval van eczeem is de vraag niet "waar ben ik allergisch voor?", maar "heeft een allergie misschien invloed op de ernst van het eczeem?".

- **Voeding**

Constitutioneel eczeem is vooral een huidziekte. Slechts bij een zeer klein deel van kinderen met eczeem speelt voeding inderdaad een rol. Met de behandeling van een voedselallergie, verdwijnt het eczeem niet. Het is niet de veroorzaker van het eczeem.

- **Andere factoren** die de huid uitdrogen of irriteren (bijvoorbeeld water, zeep, warmte, wol, parfum, transpiratie, roken).

Wat zijn de verschijnselen?

Constitutioneel eczeem zit vaak op specifieke plekken maar kan overal op het lichaam zitten. Afhankelijk van de leeftijd kan constitutioneel eczeem zich anders uiten. Bij baby's is er vaak sprake van jeuk, roodheid, schilfering en korstvorming. Er kunnen ook blaasjes ontstaan. Soms is er sprake van ernstige korstvorming en vochtafscheiding. Bij kinderen is er vaak minder afscheiding en zie je plekken met verdikte huid. Eczeem kan grofweg in twee fasen worden verdeeld: acuut en chronisch.

- Bij een *acute eczeem aanval* is de huid rood en gezwollen en voelt warm aan (een gevoel van "in brand" te staan). Er kunnen bultjes en met vocht gevulde blaasjes verschijnen op de huid. Sommige blaasjes zijn open en scheiden vocht af. Soms komt er spontaan vocht uit de rode huid: het zogeheten natten. Een acute aanval duurt meestal enkele dagen, daarna drogen de blaasjes in tot korstjes. De huid wordt droger, gaat schilferen en wordt minder droog. Bij baby's en jonge kinderen komen blaasjes bijna niet voor.
- Bij een *chronische fase van* het eczeem neemt de roodheid af, de schilfering toe. De huid van kinderen met CE is slecht in staat vocht vast te houden. Bij langdurig bestaand eczeem kan er verruwing en verdikking van de huid ontstaan. In de stugge droge huid kunnen kloven ontstaan. Huidlijnen worden grover dan normaal.

De verschijnselen van chronische en acute fasen van eczeem kunnen na elkaar maar ook tegelijkertijd voorkomen. Het eczeem kent een wisselend verloop, met betere en slechtere periodes waarbinnen ernst en uitgebreidheid variëren. Eczeem is niet besmettelijk, ook niet als de huid nattend is!

Vanaf welke leeftijd treedt het eczeem op?

De eerste verschijnselen van constitutioneel eczeem kunnen al enkele weken na de geboorte optreden, in 80% begint het eczeem in het eerste levensjaar (vaak na 3-4 maanden). Maar in principe kan de aandoening op iedere leeftijd voor het eerst optreden. Als het eczeem op zuigelingenleeftijd begint is de kans groot dat het rond de

leeftijd van 4-5 jaar verdwijnt, soms voor altijd. Het eczeem kan echter ook chronisch voortduren of later terugkomen.

Waar bevindt zich het eczeem?

Constitutioneel eczeem zit vaak op specifieke plekken:

- Bij baby's begint het vaak in het gezicht en zie je vooral roodheid en schilfering op de wangen en achter de oren (kloofjes bij de oorlellen) en bovenop het hoofd. Als de plekken nat zijn, wordt het ook wel dauwworm genoemd. Het kan zich verspreiden over het hele lichaam (de romp, armen en benen). Vaak zit het eczeem niet in het luiergebied.
- Op de peuterleeftijd bevindt het constitutioneel eczeem zich vooral in de huidplooien bij de gewrichten, zoals de ellebogen, de knieën, de polsen, de enkels. Ook rond de ogen, in de hals en in de nek blijft het eczeem vaak bestaan. Het gezicht/hoofd doen minder vaak mee.
- Na het 10de levensjaar zijn voornamelijk de handen, de voeten en de buigzijden van de ellebogen en knieën aangedaan.

Constitutioneel eczeem zit eigenlijk nooit in het luiergebied. Roodheid en schilfering op de billen en in de liezen ('luiereczeem') wordt meestal veroorzaakt door irritatie van de huid door urine en wrijving met de luier of door een schimmelinfectie en kan ook voorkomen bij kinderen zonder aanleg voor constitutioneel eczeem.

Hoe wordt de diagnose gesteld?

De diagnose wordt gesteld op grond van de ziektegeschiedenis, de aanwezige huidafwijkingen en jeukklachten. Ook kan informatie over het voorkomen van eczeem, astma of allergieën in de familie behulpzaam zijn bij het stellen van de diagnose.

Astma en allergie

Als er alleen sprake is van constitutioneel eczeem is allergologisch onderzoek niet zinvol aangezien de uitslag van het onderzoek geen gevolgen heeft voor het beloop en de behandeling van het eczeem. Alleen als er aanwijzingen zijn voor acute allergische reacties is allergologisch onderzoek wenselijk. De belangrijkste oorzaak van CE is de afwijkende huid (structuur) en niet zozeer de allergische ziekte. De aandacht voor de huid is veel belangrijker is dan aandacht voor eventueel vermeende allergieën.

Wat zijn de vooruitzichten?

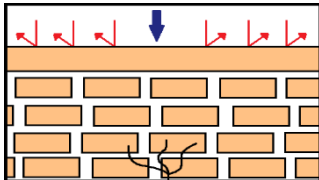
Tot nu toe is er geen genezing voor constitutioneel eczeem want de (atopische) aanleg is niet te veranderen. Bij veel kinderen verdwijnt het eczeem na het tweede jaar, bij anderen zal de intensiteit afnemen in de basisschooltijd. Toch is dit lang niet altijd het geval. Bij sommige kinderen blijft het eczeem langer, soms levenslang bestaan. Ook bestaat er een verhoogde kans op het ontwikkelen van hooikoorts of astma.

Behandeling

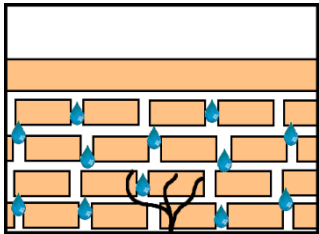
Er bestaan goede mogelijkheden om het eczeem te behandelen. Het is niet mogelijk om constitutioneel eczeem met medicijnen te genezen. De behandeling is gericht op

het onderdrukken van de verschijnselen waardoor de klachten afnemen. Als eerste richten we ons op de behandeling van de droge huid, dit doen we met behulp van zalven. Het is van groot belang dat het vochtgehalte van de huid wordt verbeterd door het aanbrengen van vette zalven of crèmes. Dit geldt voor *het gehele lichaam* en niet alleen voor de eczeemplekken.

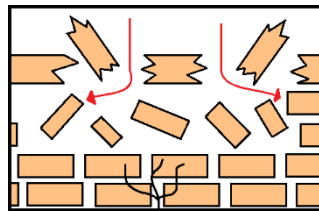
Schematische weergave normale en eczeemhuid

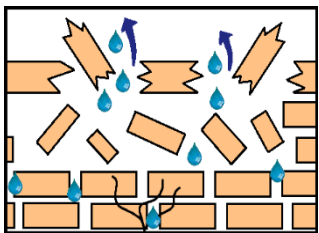
Dit is een normale huid. Deze heeft een goede bescherming. Irriterende factoren van buitenaf zoals: water, zeep, weersinvloeden, "stoffen", en bacteriën kunnen slecht doordringen

De normale huid houdt het vocht goed vast en blijft zacht en soepel.

Dit is een atopische eczeem huid. Deze laat de irriterende stoffen makkelijk door.

De atopische eczeem huid houdt het vocht en vet niet goed vast waardoor de huid makkelijk uitdroogt. Daarom is het zeer belangrijk om de huid minimaal **2 maal daags** vet te houden. Daarmee bescherm je de huid tegen irriterende factoren en uitdroging!

Basisbehandeling

Hoe wordt constitutioneel eczeem behandeld?

Zoals gezegd is CE een chronische ziekte van de huid, een succesvolle behandeling betekent:

1. Voortdurende aandacht voor de huid. De huid van kinderen met CE vraagt om dagelijks "onderhoud" door middel van zalftherapie met lotions, olie, crèmes, en zalven;
2. Leefregels die het uitdrogen van de huid tegengaan en de schade door het krabben beperken;

3. Behandeling van eczeem met hormoonzalven (corticosteroidzalf). Bij een opvlamming van eczeem gebruiken we naast de zalftherapie zalven of crèmes waaraan een medicijn is toegevoegd dat de ontstekingsreactie kan tegengaan: de hormoonzalf/corticosteroid zalf. Deze corticosteroidbevattende creme of zalf bestaan er in verschillende sterkten (zie folder behandeling eczeem).

Het is heel belangrijk dat een kind al jong leert dat de huidverzorging een vast onderdeel van zijn dagelijkse hygiëne vormt. Zelfs in de rustige fase van het eczeem is het belangrijk om liefst 2x maar minimaal 1x per dag de huid vet en soepel te houden met een vette zalf, crème of lotion. En in een onrustige fase naast de hormoonzalf de huid 2-3x per dag in te smeren met een vette zalf of crème om de huid minder droog te krijgen.

De huid bij mensen met eczeem is extra gevoelig voor infecties. Wanneer er sprake is van een ontsteking bij het eczeem dan gebruiken we zalven of crèmes met een antibioticum of krijgt het kind een antibioticakuur of een antiviraal medicijn. Als er sprake is van ernstige jeuk en daardoor slapeloosheid schrijft de arts naast zalven ook antihistaminica voor en/of speciale verbandpakken of handschoenen voor.

De behandeling van eczeem is er de laatste jaren steeds meer op gericht dat u en uw kind deze zelf kunnen uitvoeren. Om eczeem goed te kunnen behandelen is het belangrijk dat u begrijpt hoe de ziekte ontstaat en wat u daaraan kunt doen. Zodat u snel kunt handelen als het eczeem opvlamt. En wordt er samen met u een behandelplan gemaakt. Vandaar dat de behandeling gestart wordt met een goede uitleg door de kinderarts en de verpleegkundige. De eczeemverpleegkundige begeleidt u bij het omgaan met het constitutioneel eczeem van uw kind, geeft uitgebreide voorlichting, instructie hoe u de zalven moet gebruiken. Ook wordt er ingegaan op de werking van de voorgeschreven middelen en eventuele bijwerkingen en worden er leefadviezen gegeven.

Wat kunt u zelf nog doen?

Er zijn veel prikkels die eczeem kunnen doen opvlammen. Het is belangrijk om uit te zoeken waardoor het eczeem verergert en vervolgens deze prikkels te vermijden of te beperken. Naast de basisbehandeling zijn verschillende dingen die je zelf kunt doen om het eczeem onder controle te houden:

- Beperk contact met water en gebruik lauw water. Douche uw kind niet dagelijks maar 2 of 3x per week. Douche niet te lang, water droogt de huid uit. Gebruik liever niet te warm water: hoe warmer het water hoe meer de huid ontvet;
- Een droge huid is een belangrijk kenmerk van constitutioneel eczeem. De huid moet daarom niet met veel zeep, en vooral niet met bad- of doucheschuim worden gewassen. Daardoor droogt de huid namelijk nog meer uit. Gebruik een zeepvervanger (pH-neutraal, hypoallergeen en ongeparfumeerd) en milde shampoo;

- Na het douchen of baden is het goed de huid te deppen, niet om te wrijven. Door wrijven irriteer je de huid weer en smeer de huid na het baden of douchen meteen in met een neutrale vette crème of zalf;
- CE kan erger worden door het materiaal waarvan de kleding die uw kind draagt is gemaakt. Katoenen kleding wordt in het algemeen goed verdragen het is vocht doorlatend en heeft daarom de voorkeur. Wollen kleding geeft snel jeuk en irritatie. Sommige synthetische stoffen zijn niet in staat om vocht op te nemen of door te geven waardoor uw kind juist gaat zweten, warmte kan de huid ook irriteren. Afsluitende nylon kleding wordt afgeraden. Schurende ruwe stof, strakke kleding, naden of merkjes in kleding kunnen de huid ook irriteren;
- Gebruik een wasmiddel dat uw kind verdraagt (bijv. een wasmiddel zonder parfum), gebruik geen wasverzachter (een kopje azijn kan een alternatief zijn);
- Van huisstofmijt werende matrashoezen is niet aangetoond dat ze een gunstig effect hebben op het eczeem.
- Bij inspanning en transpiratie ontstaat vaak jeuk. Na lichamelijke inspanning, bijvoorbeeld sporten, is direct en kort douchen en daarna invetten aan te bevelen;
- Een te hoge temperatuur binnenshuis, of buitenshuis in de zon, veroorzaakt eveneens jeuk;
- Bescherm de huid tegen de zon. Zonnebaden hoeft op zich niet nadelig te werken, als er maar afkoeling (wind) bij aanwezig is;
- Zwemmen in het zwembad kan irritatie geven. Laat uw kind bij onrustig eczeem niet zwemmen. Als het eczeem rustig is bestaat er geen bezwaar tegen zwemmen. Voor het zwemmen, kunt u uw kind goed insmeren met vette zalf ter bescherming van de huid. Na het zwemmen, goed afspoelen en opnieuw de huid met een vette crème of zalf in smeren;
- Probeer te voorkomen dat uw kind krabt bij jeuk. Dit zorgt voor meer jeuk en kans op infectie. U kunt de huid koelen met een koude doek;
- Het stuk krabben van de huid vindt vooral 's nachts plaats. Dit kan worden beperkt door de nagels goed kort te houden en eventueel verbandhandschoenen of een verbandpak (krabpak) te dragen;
- Ergernis zoals boosheid maar ook andere emotionele gebeurtenissen zijn belangrijke factoren waardoor de jeuk en het eczeem verergeren. Dit kan negatieve, maar ook positieve stress zijn. Als stress een grote rol speelt bespreek dit dan met de eczeemverpleegkundige;
- Zorg voor een goede conditie door voldoende slaap, goede voeding en beweging. Vaak zie je een verergering van het eczeem door b.v. het doorkomen van tanden, kiezen of een vaccinatie. Vermijd rokerige ruimtes;
- Ga niet zelf op zoek naar een oorzaak voor het eczeem, door bijvoorbeeld voedingsmiddelen te beperken of te onthouden. Dat leidt tot onnodige beperkingen van de voeding waardoor de voeding onvolwaardig wordt en uw baby/kind slecht groeit. De belangrijkste oorzaak van het eczeem is de afwijkende huidstructuur. Bij de behandeling van eczeem is aandacht voor de huid veel belangrijker dan aandacht voor eventueel vermeende allergie;

- Wanneer iemand een huidziekte heeft zoals constitutioneel eczeem, ontstaat soms de gedachte dat er sprake is van een besmettelijke ziekte. Constitutioneel eczeem is niet besmettelijk. Om dit duidelijk te maken aan familieleden en andere mensen in de omgeving kan het nuttig zijn hen informatie te verschaffen over de aard van deze aandoening.

Meer informatie

Meer informatie over de behandeling van eczeem op de poli kindergeneeskunde vindt u in de folders; constitutioneel eczeem bij kinderen, behandeling constitutioneel eczeem. Wilt u meer informatie lezen, kijk dan op de onderstaande websites:

www.nvdv.nl

www.vmce.nl

www.umcutrecht.nl/subsite/eczeem-kinderen

www.huidhuis.nl

www.kindereczeem.nl

Vragen?

Heeft u nog vragen, neemt u dan contact op met de eczeemverpleegkundige. U kunt haar bereiken via het secretariaat van de poli kindergeneeskunde. Het telefoonnummer is 0513 – 685 405 of stel uw vraag via Mijntjongerschans.

Grip op uw zorg via Mijntjongerschans

Mijntjongerschans.nl is het patiëntenportaal van ziekenhuis Tjongerschans. Dit portaal is bereikbaar voor alle patiënten die zijn ingeschreven bij Tjongerschans. Na het inloggen op www.mijntjongerschans.nl met DigiD met sms-verificatie of via de DigiD app heeft u toegang tot uw medische gegevens. U kunt hier ook afspraken maken, een vraag stellen, vragenlijsten invullen en uitslagen bekijken.

DISCLAIMER

Wij adviseren u bij uw bezoek aan de polikliniek en bij opname zo min mogelijk geld, sieraden, dure kleding en andere zaken van (emotionele) waarde mee te nemen naar het ziekenhuis. Het ziekenhuis aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade aan of verlies van dergelijke zaken.